

Ο θρίαμβος των Ελληνικών όπλων στα Βασιλικά Λαμίας και η απελευθέρωση της Ανατολικής Στερεάς (25-26 Αυγούστου 1821)

Αναπαράσταση της μάχης των Βασιλικών σύμφωνα με τον Μακρυγιάννη

Μετά τις μεγάλες στρατιωτικές νίκες των Ελλήνων στο Βαλτέτσι (12-13 Μαΐου) και στα Δολιανά (18 Μαΐου) η πολιορκία της Τριπολιτσάς είχε γίνει πλέον ασφυκτική καθώς τα ταμπούρια των Ελλήνων βρίσκονταν πλέον μπροστά στα τείχη της πόλης. Οι Τούρκοι που είχαν αποκλειστεί μέσα στην πόλη είχαν περιέλθει σε δεινή θέση λόγω της έλλειψης τροφών αλλά των επιδημιών που είχαν ενσκήψει στον πληθυσμό. Απέρριπταν κάθε πρόταση για παράδοση της πόλης, αλλά ο χρόνος λειτουργούσε φανερά εις βάρος τους. Η κρισιμότητα της κατάστασης ανάγκασε τον Χουρσίτ πασά σε συνεννόηση με τον Σουλτάνο Μαχμούτ να ετοιμάσει μια επίλεκτη δύναμη 8.000 ανδρών (οι περισσότεροι ιππείς) υπό τον Μπαϊράμ πασά η οποία ξεκινώντας από το Ζητούνι (Λαμία) θα εισέβαλε στην Ανατολική Στερεά, θα ενωνόταν με τις ισχυρές δυνάμεις του Ομέρ Βρυώνη που βρισκόταν στην Λειβαδιά και είχε επιφέρει μεγάλες καταστροφές στους Έλληνες της περιοχής και μετά ενωμένοι θα βιάζονταν τάχιστα για να λύσουν την πολιορκία της Τριπολιτσάς ανακουφίζοντας τους αποκλεισμένους. Η επιλογή του Μπαϊράμ πασά δεν ήταν τυχαία, αλλά έγινε λόγω των ικανοτήτων που είχε επιδείξει ο Τούρκος στρατηγός στην κατάπνιξη της εξέγερσης των Ελλήνων στην Χαλκιδική.

Γιαννάκης Δυοβουνιώτης

Το βασικό πρόβλημα του Ομέρ Βρυώνη ήταν η έλλειψη τροφών και πολεμοφοδίων. Για τον λόγο αυτό οι Τούρκοι ετοίμασαν μια τεράστια εφοδιοπομπή που σύμφωνα με τον υπερβολικό Αιγιάν ήταν πάνω από 2.000 άμαξες κατάφορτες με τρόφιμα και πολεμικό υλικό. Είναι γεγονός ότι αν ενώνονταν οι δυνάμεις του Μπαϊράμ πασά με του Ομέρ Βρυώνη, είναι σίγουρο ότι η επαναστατική εστία της Ανατολικής Στερεάς θα έσβηνε, αλλά και η Ελληνική επανάσταση θα διέτρεχε θανάσιμο κίνδυνο. Στην δύσκολη αυτή στιγμή, οι οπλαρχηγοί της Στερεάς που είχαν επαναστατήσει συγκεντρώθηκαν στο χωριό Εργίني της Βοδώνιτσας για να σχεδιάσουν την αντίδραση τους. Στην συνάντηση αυτή βρέθηκε ο Γιαννάκης Δυοβουνιώτης με τον γιο του Γιώργο, ο Νάκος Πανουργιάς, ο Γκούρας, ο Κωνσταντής Καλύβας και ο παπανδρέας Κοκοβιστιανός. Αρχικώς οι περισσότεροι οπλαρχηγοί πρόκριναν να καταλάβουν την θέση της Φοντάνας για την καλύτερη αντιμετώπιση του εχθρού. Ο Δυοβουνιώτης που ήταν ο πλέον εμπειροπόλεμος επέμεινε ότι η θέση που όφειλαν να καταλάβουν άνευ χρονοτριβής ήταν στα στενά των Βασιλικών που το πέρασμα ήταν πλατύτερο και οι Τούρκοι θα το προτιμήσουν. Λόγω του σεβασμού προς την γνώμη του Δυοβουνιώτη οι υπόλοιποι πείστηκαν και οδήγησαν τα σώματά τους στην περιοχή. Ο τρόπος διάταξης των Ελλήνων ήταν περίτεχνος: στην έξοδο των στενών οχυρώθηκαν σε ασθενή ταμπούρια 900 άνδρες υπό τους Γκούρα και Δυοβουνιώτη, 300 άνδρες υπό τον παπα-Ανδρέα κρύφτηκαν στο πυκνό δάσος που βρισκόταν δίπλα στα στενά, ενώ άλλοι 600οι υπό τον Κωσταντή Καλύβα κατέλαβαν με ασθενή ταμπούρια τα ενδότερα των στενών.

Οι Τούρκοι έφτασαν στην περιοχή στις 24 Αυγούστου

με όλη τους την δύναμη και διανυκτέρευσαν. Την επομένη ο Μπαϊράμ έστειλε 500 ιππείς και στρατιώτες ως μια πρώτη κρούση στις γραμμές του εχθρού. Η επίθεση αποκρούστηκε από τις δυνάμεις του Καλύβα, αλλά φαίνεται πως έπεισε τον Τούρκο στρατηγό ότι οι Ελληνικές δυνάμεις δεν θ άντεχαν αν έστειλε το σύνολο της δύναμης του. Η μοιραία αυτή σκέψη υλοποιήθηκε την επομένη, όταν το σύνολο της Τουρκικής φάλαγγας επιτέθηκε με αλαλαγμούς εναντίον των Ελλήνων του Καλύβα. Την κρίσιμη στιγμή ενεπλάκη στην μάχη και ο Γκούρας και 300 άνδρες. Έγινε μια μεγάλη μάχη κατά την οποία οι Τούρκοι είχαν το μειονέκτημα ότι λόγω της στενότητας του σημείου δεν είχαν την δυνατότητα να εκμεταλλευτούν την αριθμητική τους υπεροχή, ενώ και τα άλογα τους είχαν βρεθεί σε δύσκολη θέση λόγω του βραχώδους και του απόκρυμνου των στενών. Πολύ σύντομα επήλθε αταξία στις τάξεις των Τούρκων που επιδεινώθηκε από την ξαφνική επίθεση στα νώτα τους από αυτούς που κρύβονταν στο δάσος υπό τους Δυοβουνιώτη και Παπα-Ανδρέα. Οι επιτιθέμενοι φώναζαν "ήρθε ο Οδυσσέας" και εμπόδιζαν την έξοδο των Τούρκων από τα στενά.

Ακολούθησε μια ανηλεής σφαγή όσων Τούρκων είχαν παγιδευτεί στα στενά, ενώ όσοι γλίτωναν με τους υπόλοιπους υποχωρούσαν εγκαταλείποντας τα όπλα τους, ενώ κατά την υποχώρηση τους έπεφταν πάνω στις άμαξες των εφοδιοπομπών που ολοκλήρωναν το σκηνικό της Τουρκικής καταστροφής. Οι Έλληνες ένοπλοι βγήκαν από τα στενά με τα γιαταγάνια στα χέρια και καταδίωκαν με πείσμα τους Τούρκους σφάζοντας ανηλεώς τους βραδυπορούντες. Όσοι Τούρκοι γλύτωσαν, την επομένη κατέφυγαν στο Ζητούνι, αφού κατέστρεψαν την γέφυρα του Σπερχειού έντρομοι μήπως τυχόν τους ακολουθούσαν οι Έλληνες. Σύμφωνα με την αναφορά του Οδυσσέα Ανδρούτσου (που δεν έλαβε μέρος στην μάχη καθώς βρισκόταν μακριά) στον Υψηλάντη, αν οι Έλληνες δεν έπεφταν στο πλιάτσικο δεν θα γλίτωνε ούτε ο ίδιος ο Μπαϊράμ πασάς. Οι νικητές των στενών την επομένη προσπάθησαν να κόψουν την υποχώρηση των Τούρκων στην Δαμάστα, αλλά δεν τους πρόλαβαν. Ήταν δε τόσο μεγάλη η σύγχυση των υποχωρούντων Τούρκων που για μέρες οι Έλληνες έβρισκαν στην περιοχή άλογα και απομονωμένους Τούρκους στρατιώτες που είχαν χάσει επαφή με το βασικό υποχωρούν μπουλουόκι.

Στην μάχη των Βασιλικών, σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο, σκοτώθηκαν η βγήκαν εκτός μάχης πάνω από 3.000 Τούρκοι (άγνωστος παραμένει ο αριθμός των τραυματιών) ενώ αιχμαλωτίστηκαν 100. Σύμφωνα με τον Τρικούπη οι νεκροί ήταν χίλιοι. Οι Έλληνες εκτός από τα πλούσια λάφυρα και το σύνολο της εφοδιοπομπής που έπεσε στα χέρια τους, έπιασαν 800 άλογα, 10 κανόνια ενώ αιχμαλώτισαν 18 Τουρκικές σημαίες. Από την πλευρά των Ελλήνων σκοτώθηκαν μόλις 10 (50

Ιωάννης Γκούρας

σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο) και τραυματίστηκαν 30, ανάμεσα τους ο οπλαρχηγός Κοντοσόπουλος. Όλοι οι Έλληνες οπλαρχηγοί διακρίθηκαν στην μάχη πολεμώντας στην πρώτη γραμμή, με κορυφαίο πάντως τον Γκούρα ο οποίος με τις καίριες διαταγές του για τους ελιγμούς των Ελλήνων παγίδευσε τους Τούρκους στα στενά, αλλά και προσωπικώς αγωνίστηκε στην πρώτη γραμμή με αυταπάρνηση και παράτολμο θάρρος σκοτώνοντας κατά την διάρκεια της τον Μεμή Πασά γιο του Μπεϊράμ.

Οι συνέπειες της Ελληνικής περιφανούς νίκης στα Βασιλικά ήταν πολύ σημαντικές για την Ελληνική επανάσταση. Χάρη την νίκη αυτή, ο Ομέρ Βρυώνης απογοητευμένος και χωρίς ανεφοδιασμό αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Ανατολική Στερεά φεύγοντας προς Λαμία, αποχώρηση που συνέβαλλε στην στερήωση της επανάστασης στην Ανατολική Στερεά. Η αποτυχία της εκστρατείας του Μπαϊράμ πασά σφράγισε και την μοιραία τύχη της Τριπολιτσάς που λίγο αργότερα έπεσε στα χέρια των επαναστατών. Σύμφωνα με τον Διονύσιο Κόκκινο η σημασία της μάχης των Βασιλικών είναι ισάξια με αυτή της μάχης στο Βαλτέτσι. Αναμφίβολα ευθύνες για την αποτυχία των Τούρκων είχε και ο Ομέρ Βρυώνης, ο οποίος δεν παρενόχλησε τους Έλληνες οπλαρχηγούς, δεν έσπευσε να βοηθήσει τον Μπαϊράμ, ενώ ακόμη θα μπορούσε να προλάβει να καταλάβει τα στενά εξασφαλίζοντας την αβλαβή διέλευση των ερχόμενων. Είναι γεγονός ότι υπήρχε πολλή μεγάλη αντιζηλία μεταξύ των Τούρκων στρατηγών, σε σημείο ώστε ο Ομέρ Βρυώνης να μην θέλει να δει τον

Μπαϊράμ να επιτυγχάνει στην εισβολή του στην Πελοπόννησο, όταν αυτός είχε αποτύχει. Το νέο της μεγάλης νίκης διαδόθηκε πρώτα στο Μεσολόγγι και στο Γαλαξίδι και από εκεί στην Πελοπόννησο αναπτερώνοντας το ηθικό των επαναστατών, παρακινώντας τους αρχηγούς τους οι οποίοι ζήτησαν την δόξα του Γκούρα, για τολμηρότερες επιθέσεις εναντίον των Τούρκων.

Επίσης, οφείλουμε να παρατηρήσουμε και άλλο ένα γεγονός. Όλοι οι οπλαρχηγοί που μαζεύτηκαν στο Εργίσι ήταν παλαιοί αρματολοί της περιοχής με έχθρες που τους χώριζαν και φιλονικίες που είχαν γίνει μεταξύ τους στο παρελθόν. Ο μεγάλος κίνδυνος όμως, στην περίπτωση αυτή τους ένωσε και η συνεργασία τους χάρισε στα Ελληνικά όπλα το άφθαρτο κλέος της συντριβής μιας πανίσχυρης Τουρκικής στρατιάς και της στερήσεως της Ελληνικής παλιγγενεσίας. Μετά την μάχη, η Ελληνική κυβέρνηση έκανε χίλιαρχο τον Γκούρα, ενώ στον Δουβουνιώτη δόθηκε τιμητικά το δίπλωμα του στρατηγού. Ο Μπαϊράμ δεν ανέλαβε ποτέ εκ νέου διοίκηση Τουρκικής στρατιωτικής μονάδας αλλά είτε αυτοκτόνησε, είτε κατά άλλους, εκτελέστηκε με διαταγή του Σουλτάνου Μαχμούτ.

Το χωριό των Βασιλικών σήμερα

Πηγές

Σπυρίδωνος Τρικούπη, Ιστορία της Ελληνικής επανάστασης (τόμος Β'), εκδόσεις Γιοβάνη

Απόστολος Βακαλόπουλος, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού τόμο Ε', εκδόσεις Αντ. Σταμούλη

Δημητρίου Αινιανός, Απομνημονεύματα για την επανάσταση του 1821, εκδόσεις Βεργίνα

Διονύσιος Κόκκινος, ιστορία της ελληνικής επανάστασης, εκδόσεις Μέλισσα

http://www.gorgopotamosvillage.gr/istorikoafieroma/maxi_sta_vasilika.htm

[Μάχη στα Βασιλικά, της φιλόλογου Αικατερίνης Φλεριανού](#)

Επίμετρον

Γράφει ο Μακρυγιάννης στα απομνημονεύματά του :

«...και τους καρτέρεσαν οι αθάνατοι Έλληνες ως εφτακόσιοι άνθρωποι, κεφαλές αυτείνων ο γενναίος Γκούρας, Γεροδουσοβουνιώτης, Παπα Αντριάς λαμπρύνεται αυτός σ' εκείνη την μάχη χωρίς να κατηγορηθεί κανένας. Ότι όλοι πολέμησαν αντρείως, ο Νάκος Πανουργιάς, ο Γεράντωνος, ο Μπουΐσογος, Ροΐκης, Λάππας, Θιοχάρης, Καλύβας, Κονταίγοι, Ρουμάνης, Κοντός, Παπακώστας, Τρακοκομνάς, Καραπούλης, Κουτρομπαίγοι κι άλλοι. Αυτείνοι όλοι οι γενναίοι άντρες, οι σωτήρες της πατρίδος, αφάνισαν όλως διόλου αυτό το πλήθος των Τούρκων...».

«...Ξαγόρασαν όλοι αυτείνοι οι γενναίοι άντρες το αίμα του συναγωνιστού τους περίφημου Διάκου... πατρίς, να μακαρίζης όλους τους Έλληνες, ότι θυσιάστηκαν δια σένα να σ' αναστηθούμε, να ξαναειπωθής άλλη μίαν φορά ελεύθερη πατρίδα, όπου ήσυνε χαμένη και σβυσμένη από τον κατάλογον των εθνών.....να θυμάσαι και να λαμπρύνης εκείνους οπού λυωσανε τόση Τουρκιά και πασσάδες εις τα Βασιλικά....»